

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT

PEDAGOGY. #2

London
27.02.2018

УДК: 614.253.1-057.87-001.37:37.015.3:005.32(1-4)

СЕКЦІЯ 13. ПЕДАГОГІЧЕСКИЕ НАУКИ

ПОД-СЕКЦИЯ 1. Воспитание и образование.

МАЙБУТНІЙ ЛІКАР: ПИТАННЯ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ТА МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З РІЗНИХ КРАЇН

Тищенко І.В.

Кандидат медичних наук

Бондарева О.О.

Кандидат медичних наук

Перцева Н.О.

Професор, доктор медичних наук

Гуржій О.В.

Кандидат медичних наук

Державний заклад «Дніпропетровська медична академія

Міністерства охорони здоров'я України»

Ключові слова: медичний фах, навчання, мотивація

Keywords: medical profession, education, motivation

Професії, які задовольняють базові потреби людства, будуть цінуватись завжди. Професія лікаря була, є і буде «вічною» та популярною в будь-якій країні [1]. Обрання молодю людиною майбутньої професії – взагалі дуже важливе рішення. Стосовно професії лікаря це рішення особливо відповідальне і досить не просте. Адже шлях лікаря – це шлях служіння людям. Він вимагає не тільки певних рис характеру (доброти, здатності співпереживати, готовності до самопожертви), а ще й здатності та спроможності постійно, фактично протягом усього життя, розширювати свої знання та вдосконалювати практичні навички.

Інтеграція України в європейській та світовий простір сприяла сталому збільшенню кількості іноземних гро-

мадян, які вирішили здобути фахову освіту в незалежній Україні. Тепер в навчальних аудиторіях пліч о пліч з громадянами України навчаються молоді люди з різних країн світу. За даними Держстату та Міністерства освіти України, на початок 2016/2017 навчального року в Україні навчалось 52147 іноземців з кількох десятків країн світу [3; 4]. В 20 медичних вищих навчальних закладах (ВНЗ) навчається близько 38 % від загальної кількості іноземних студентів в Україні. Найбільш популярні медичні ВНЗ Запоріжжя, Вінниці, Одеси, Києва, Дніпра [6].

Тому питання «Хто та чому приходить в професію лікаря і що від неї очікує?» залишається досить актуальним і неминуче потребує одержання

відповіді із приходом нових поколінь студентів.

Мета нашої роботи – дослідити особливості професійного визначення в сучасних умовах студентів-медиків – громадян України та іноземних громадян, які навчаються в Україні.

Матеріал та методи. В подібних дослідженнях широко використовується анкетування [2; 5]. Обрав даний метод отримання інформації, автори розробили спеціальну анкету, яка відображує окремі соціально-демографічні характеристики респондентів, їх мотивацію до отримання медичної освіти та наміри відносно професійного майбутнього. Анкетування проводилось серед студентів Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України» (ДМА). Анонімно, за згодою було опитано 162 студенти 4 та 6 курсів, які навчались у ДМА за спеціальністю «лікувальна справа» в 2016-2018 роках. З них 124 студенти – громадяни України, віком від 19 до 30 років (середній вік опитаних – $21,7 \pm 1,2$ року) та 48 студентів – громадяни інших держав, віком від 23 до 28 років (середній вік $24,8 \pm 1,6$ року). Анкети були роздані в останній день циклу практичних занять на кафедрі ендокринології. Опитувані мали змогу відповісти на питання у спеціально виділений час наприкінці заняття. Всі анкети були повернуті заповненими повністю або майже повністю.

Отримані результати. Який він, наш сучасний студент? Деякі характеристики. Отримані відповіді свід-

чать, про різноманітну національну приналежність опитаних студентів-іноземців: Сирія (10 осіб), Індія (8 осіб), Узбекистан (6 осіб), Туркменістан, Китай, Йорданія (по 3 особи), Палестина, Ізраїль, Марокко (по 4 особи), Казахстан, Росія, Саудівська Аравія (по 1 особі). Вихідців з країн колишнього СРСР було 23 %.

Незважаючи на досить юний вік, 13% студентів-українців з опитаної когорти вже взяли шлюб. Переважна більшість українців мешкала разом із батьками, кожен п'ятий мешкав у гуртожитку, поодинокі студенти винаймали окреме житло. Натомість жоден із опитаних студентів-іноземців на час навчання в Україні не перебував в офіційному шлюбі. Більша їх частина (62,5 %) мешкала в гуртожитку для іноземних студентів, решта винаймала приватне житло одноосібно або з товаришами (37,5 %).

Так склалось, що традиційно в Україні жінки йдуть в медицину частіше, ніж чоловіки. В нашому дослідженні також більшість опитуваних склали дівчата – 66,9 %, юнаків було 33,1 % осіб. Доволі значний контраст складають студенти-іноземці. Серед них домінують чоловіки (85,4 % чоловіків проти 14,6 % жінок).

Близько чверті анкетованих студентів – громадян України вже мали середню спеціальну освіту: медичну – 24,2 % студентів, немедичного напрямку – 3,2 % (бухгалтер, ветеринар, реабілітолог). Жоден з іноземних студентів попередньої фахової освіти не мав.

Відомо, що оволодіння основами медичної професії довготривале і потребує певних матеріальних вкладень. Частина (41,9 %) студентів-українців поєднують навчання та роботу. При цьому більшість з них (63,7 %) вказують, що працюють не тільки заради грошової винагороди, а ще й з метою отримувати досвід роботи в медичних закладах. Серед опитаних студентів-іноземців лише 4 особи (8,3 %) після занять підробляли, причому в сфері обслуговування (національні кафе, ресторани). Поодинокі студенти періодично відвідували відділення лікарень за профілем поточних навчальних дисциплін або за власним інтересом з метою безпосередньо ознайомитися з реальною роботою медсестри або лікаря.

Які фактори вплинули на вибір професії? Зазвичай важливу роль у професійному виборі відіграють родина, батьки, їх досвід, поради та матеріальна підтримка.

При обранні професії на досвід або думку батьків та інших родичів (не обов'язково пов'язаних з охороною здоров'я) спиралися 26,6 % анкетованих вітчизняних студентів, 19,4 % з них радилися з фахівцями-медиками, а 5,6 % дослухались одночасно порад і членів родини, і фахівців. Стосовно впливу профорієнтаційної роботи на шкільному етапі, то дані нашого опитування свідчать, що на поради з профорієнтації у школі звертали увагу лише 4,8% студентів. 35,5 % всіх опитаних українських студентів наполягають на власній ініціативі щодо вступу до медичного вищого навчального за-

кладу; вони вважають, що обрали фах самостійно. Водночас 8,1 % з них пояснюють, що ніякого впливу на вибір професії не було, вони вирішили стати лікарями з цікавості, «за компанію» або подали документи випадково.

Серед студентів-іноземців поради та думка батьків виявились більш значущими: фактично дві третини (64,6 %) обрали фах саме під впливом рідних. Проте решта іноземних студентів просто не пояснила взагалі, чому зробила такий свій вибір.

Окремий інтерес для нас представляв вплив родичів-медиків. З родин медичних працівників виявились 29 % опитаних українських студентів. Цікаво, що 29 % з них обрали свій шлях під впливом сторонніх медичних фахівців, а чверть (25 %) все-таки прислухалась до порад батьків-лікарів. Інші 46 % опитаних студентів наполягають, що зробили вибір цілком самостійно.

За даними анкетування серед іноземних студентів половина має родичів-медиків. І знову, в порівнянні з вітчизняними студентами, значно більша їх частина (75 %) вважає приклад або фаховий досвід близьких, що працюють в медицині, найважливішим та вирішальним у виборі ними свого професійного майбутнього.

Які були безпосередні мотиви вступу юнаків до медичного вищого навчального закладу? Аналіз мотивів вибору майбутньої професії громадянами України свідчить, що головними з них були: мрія стати лікарем – у 31,4 % студентів, «бажання в майбутньому допомагати людям» – у 21,8 %, втілен-

ня мрій членів родини – у 5,6 %. Подібний розподіл аргументів, переважно гуманістичної спрямованості, загалом наводить майже однакова частина іноземців – 64,6 %. При цьому досить чимала частина українських студентів (13,7 %), навчаючись вже на 4 курсі, вважає, що конкретного мотиву не було і вибір був зроблений зовсім випадково; 9,7 % осіб знову ж таки зізнається, що вступили до медичної академії з банального інтересу, або «за компанію», або через любов до біології. Водночас майже третина іноземних студентів (29,2 %), підкреслюючи важливість та значущість вище згаданих мотивів, називає найвагомішим фактор іншої категорії, особистісної спрямованості: те, що фах лікаря надасть їм значну повагу людей на батьківщині.

Решта опитаних студентів, як вітчизняних, так і іноземних, взагалі не змогла чітко визначити мотиваційні фактори, які зумовили зроблений вибір. Ця інформація, як і відповіді про випадковість, викликає певну стурбованість стосовно усвідомлення студентами правильності вибору та відповідальності за нього.

На питання щодо *докладених зусиль заради вступу до медичного ВНЗ* 58,9 % опитаних українців вважають, що вступили до медичної академії завдяки ретельній підготовці. Проте 41,1 % майбутніх вітчизняних лікарів під час вступу покладались переважно на щасливий випадок та надію на здійснення мрії.

Натомість серед опитаних іноземців, згідно з їхніми відповідями, на везіння

сподівались ще більше молодих людей – 66,7 %. А третина з них також наголосила на цілеспрямованому попередньому навчанні та серйозній підготовці.

Визначальним в обранні професії, особливо професії лікаря, є суспільне значення фаху. Яке ж ставлення майбутніх медиків до цього фактору? Більшість студентів-українців уявляє собі лікаря як «помічника страждаючим, хворим людям» (75 %), котрий може мати високий соціальний статус, але нечасто має добре матеріальне становище. 34,7 % опитаних розраховують на повагу суспільства до лікарів, пов'язуючи її з допомогою громадянам з боку лікаря і, деякою мірою, з достатнім матеріальним становищем самого лікаря. Серед опитаних 12,9 % особливо наголошують на відповідальності, надійності, професіоналізмі, шляхетності, гуманізмі як на найтипівіших рисах особистості лікаря.

Іноземні студенти мають дещо відмінну думку. Більшість (64,6 %) з них також беззаперечно підкреслюють моральний аспект лікарського фаху. Водночас студенти з зарубіжжя майже одноставно (95,8 %) наголошують, що лікарі – це дуже поважні члени суспільства, а їх грошовий дохід в майбутньому зможе забезпечити всі життєві та соціально-особистісні потреби – матеріальний добробут, можливість подальшого навчання, подорожі, високий рівень життя сім'ї т. ін.

Слід зазначити, що жоден з українських чи іноземних студентів не обрав твердження, що «медицина – це бізнес, де здоров'я людини – це товар».

Останнє питання – які перспективи бачать студенти в майбутньому? На момент анкетування планують працювати в медицині 93,5 % анкетованих українців, водночас 6,5 % вітчизняних респондентів не планують працювати лікарями або не впевнені в цьому. При виникненні труднощів в роботі (професійні невдачі, незадоволення заробітною платнею, умовами праці тощо) 11,3 % не виключають залишити роботу в медицині і шукати долі в інших галузях. Всі іноземні студенти планують повернутися на батьківщину та працювати лікарями, не зважаючи на будь-які складнощі в майбутньому. Поодинокі іноземці не виключають, що можуть залишитися працювати в Україні (2 студенти). Ще двоє опитаних вказали, що розмірковують про кар'єру науковця.

Висновки. 1. Вибір професії лікаря є непростим незалежно від громадянства молоді людини.

2. Підґрунтя професійного самовизначення – це різноманітні внутрішні (схильність до певної діяльності та персональне бажання нею займатися) та зовнішні мотиви (вплив родинного оточення, профорієнтаційної роботи, можливість отримати високий соціальний статус та матеріальні вигоди в майбутньому).

3. Для опитаних іноземних громадян найбільш важливими факторами, що вплинули на обрання професійного шляху лікаря, крім суто моральної сторони професії, виявились поради родини та усвідомлення місця лікаря в їхньому суспільстві. Для вітчизняних

студентів додатково з'ясувалась потреба проявити самостійність вже на перших кроках дорослого життя.

4. Для певної частини як вітчизняних, так і зарубіжних студентів характерним виявилось покладання на «випадок та удачу» на шляху отримання професії.

5. Анкетування студентів дає можливість виявити наявність у них складнощів з початковою та подальшою мотивацією до навчання та може бути корисним для подолання таких проблем шляхом внесення коректив до викладання фахових медичних дисциплін.

Перелік використаних джерел

1. Буракевич Ф.М. Проблемы выбора профессии современной молодежи / Ф.М. Буракевич, К.А. Кашникова // Бюллетень медицинских Интернет-конференций. – 2017. – Том 7, № 1. – С. 143-144.
2. Ворожцова Л.А. Анкетирование как механизм мониторинга удовлетворённости внутренних потребителей образовательного процесса [Электронный ресурс] / Л.А. Ворожцова, А.С. Крылов, Ю.В. Кудряшов и др. // Поморский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова: [сайт]. – Архангельск, 2011. – Режим доступа: http://www.pomorsu.ru/_doc/quality/books/publish/way/vorjcov_kydrjawov.pdf (Дата звернення: 15.05.2016).
3. Державна служба статистики України. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2016/17 навчального року [Електронний ресурс] // Статистичний бюлетень. – Київ. – 2017. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html (Дата звернення: 14.02.2018).
4. Лисак О.Б. Освіта іноземців в Україні: сучасний стан, проблеми та маркетинг

- говий погляд на шляхи їх подолання / О.Б. Лисак // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2016. – № 4. – С. 102-107.
5. Перцева Т.О. Значення анкетування для вдосконалення процесу навчання в інтернаті / Т.О. Перцева, І.В. Тищенко, О.Г. Черкасова та ін. // Мат. Всеукр. навч.-метод. конф., Тернопіль, 12-13 травня 2011 р. – Тернопіль: ТДМУ, 2011. – С. 499.
6. Український державний центр міжнародної освіти: Освіта для іноземців [Електронний ресурс]. – 2017 – Режим доступу: studyinukraine.gov.ua/ (Дата звернення: 14.02.2018).